

גידה ההיכל

לע"נ הטהורה של מורנו ורבינו עטר הגה"צ מרן רבי משה יעקב ווייס בן הגה"ק רבי אברהם צבי זצ"ל נלב"ע ח"י בטבת תשע"ב

יו"ל ע"י בית המדרש הגדול "היכל אברהם צבי" נוה אחיעזר

בנשיאות מורנו הגאון רבי יצחק ישעי' ווייס שליט"א גאב"ד נוה אחיעזר

רח" נחשוני 3 (מאחורי בירנבוים 7-9), נוה אחיעזר בני ברק

עש"ק פרשת אחרי-קדושים י"א באייר תשפ"ה, גליון מס' 719

זמני כניסת ויציאת השבת

הדה"נ מוצ"ש ר"ת	ב"ב	ירושלים
8:39	8:07	7:04
8:42	8:05	6:49

חידות לפרשת השבוע

לפרשת אחרי

מי אנחנו?

אנחנו ביום הכפורים

אנחנו בטומאת אוכלין

ואנחנו באיסורי עריות.

לפרשת קדושים

מצא בפרשה שני בעלי מקצוע

שונים ששניהם הוזהרו באותו לאו.

נושא הלכתי לפרשת השבוע

משיעוריו של הגאון רבי יצחק ישעי' ווייס שליט"א

גאב"ד נוה אחיעזר - בני ברק

הדברים נכתבו להגדיל תורה ולהאדירה, ולא להלכה למעשה

אישפוז ילדים פגועי נפש במוסד המופעל ע"י נזירות

[ויקרא כ, טו] וְאֶבְדִּיל אֶתְכֶם מִן הָעַמִּים לְהִיּוֹת לִי.

שאלה: בשכונת עין כרם בירושלים קיים מוסד של נזירות לטיפול בילדים פגועי נפש קשים, האם מותר לשלוח אליו ילדים שלא נמצא להם סידור אחר.

שהיית שוטה במוסד גויי ללא שמירת יהדות

בשו"ת חתם סופר (או"ח פג) דן בענין יתום קטן שוטה, שקרוביו רוצים לאשפוזו בבית חינוך חרשים ושוטים, כדי לרפאותו ולהביאו לכלל דעת, וללמדו דעת ותבונות. אך שם הוא מסור בידי בעלי דת אחר אשר לא מבני עמינו, ואי אפשר להמציא לו שם מאכליו ומשקיו ויתר צרכיו עפ"י דת תורתנו הקדושה. ונכדו בשו"ת שבט סופר (אבן העזר כא) האריך בענין ילד אשר בהיותו שתי שנים ומחצה ה' יניק וחכים טובא, דיבר בלשון טוב וצח, ונחלה בחולי כבד מאוד וכשנתרפא נעשה ר"ל חרש שאינו שומע ואינו מדבר, אם מותר לתת לבית חינוך חרשים ואלמים גויי ללמדו שם לדבר בקושי, ויעשה כלי מוכשר לישא וליתן עם שאר בני אדם, ויכול להשיב על כל מה ששואלים, ואחרי כן ללמוד לדעת כל מצות עשה ולא תעשה. - נביא בס"ד חלק מדבריהם ומעט ממה שיש לדון בהם.

איסור האכלת שוטה באיסורים

וכתב החתם סופר, שאין לצדד להקל בשוטה קטן, שבצירוף שטות עם קטנותו יה' מותר למיספי ליה [=להאכילו בידים] איסור יותר מקטן דעלמא. דבדואי כל שאנו מזהרים על קטני בני ישראל אנו מזהרים נמי על חרש ושוטה, דדרשת לא תאכלום (ויקרא יא, מב) לא תאכלום (יבמות קיד, א) להזהיר גדולים על הקטנים, היא להזהיר המצווים על שאינם מצווים, יהיה קטן או שוטה¹. ואף שמשמע מהתרומת הדשן (פסקים וכתבים סב) שכתב שמה שאסרה תורה להאכיל בידים, "נ"ל הטעם דקפיד רחמנא שלא ירגיל אותו לעבור עבירות, וכשיגדיל יבקש לימודו", דבשוטה דלא אתי לכלל דעת מותר להאכילו בידים. נראה דאין לחלק בין קטן לשוטה דלא דרשינן טעמיה דקרא, והוכיח מיבמות (שם, ב) דרצו ללמוד שקטן אוכל נבילות בית דין מצווין להפרישו, מחרש וחרשת שמוציאין אותה מחמת איסור אחות אשה, ולתרומת הדשן קשה הרי חרש לא יבוא לכלל דעת לעולם, ואפילו אם בית דין מצווין להפריש קטן תיקשי למה מוציאין החרשת. אלא על כרחך אין חילוק. והביא החת"ס את הרשב"א (גיטין נה, א) שהקשה על מה

שפירש"י קטנה אוכלת בתרומה, דרבנן, ופירש הרשב"א דכיון דמשמע לרש"י דאפילו להאכילה בידים שרי, על כן פירש בתרומה דרבנן. והקשה הרשב"א א"כ מאי פריך הגמ' (בגיטין וביבמות שם) חרש בחרשת ליכול קטן אוכל נבלות הוא, הא אסור להאכילם בידים מלא תאכלום ע"ש. מבואר להדיא דאיסור האכלה הוא אף בחרש, דלא כמשמעות התרומת הדשן.

היתר האכלתו באיסורים לצורך הבאתו לכלל דעת

וכתב החתם סופר דאם הוא שוטה כל כך שיהיה פטור מכל מצות, אף שאסור להאכילו איסור בידים, ואפילו נניח דהמסירה לבית החינוך הוי כמאכילו איסור בידים, מ"מ מותר כדי להוציאו משטיותו ולהכניסו לדת יהדות, מוטב שיחלל תורה זמן מה כדי שישמור מצות הרבה. ודומה קצת להולך במדבר ואינו יודע מתי שבת, שאסור לו לעשות יותר מכדי פקוח נפש משום ספק שבת, ומ"מ הולך כמה שירצה אפילו למ"ד תחומין דאורייתא, דאי לאו הכי לא יגיע לעולם ליישוב (כמ"ש תוס' שבת סט, ב ד"ה עושה). והכא נמי אי לא יאכל עתה דברים האסורים, לא יבוא לעולם לידי חיוב דאורייתא.

הבדל בין מוטב שיחלל שבת ומוטב שיחלל תורה

שוב כתב החת"ס לחלק בין חילול שבת של תועה במדבר לבין האכלת השוטה באיסורין. שהתועה במדבר בר חיובא הוא, ויחלל שבתות הרבה במדבר, אבל השוטה למה נאכילהו איסור כדי שיבוא לידי חיוב, הרי התורה פטרתו. ובמגן אברהם (שו, כט) מסופק בקטן שרוצים לאנסו לדת עבודה זרה, ועתה אין בית דין מצווין להפרישו, ולכשיגדל ויטמע ביניהם הוי אונס ורחמנא פטריה, ואין לחלל שבת עליו. או שכמו בפקוח נפש מחללין שבת על קטן, אע"ג דעכשיו אינו חייב במצוות, וכשימות הרי הוא חפשי ממצות, ולא יבוא לכלל גדלות, הכי נמי דכותיה, והניח בצ"ע. והאריך החת"ס בזה, ומסיים: **בקטן נראה להקל, משום דתחלתו באונס וסופו יהיה ברצון, ומצוה להצילו עתה. אבל מ"מ בנדון חינוך השוטה, משמע דטוב שיניח אותו כך ולא נביא אותו לחיוב מצוות שלא יקיימן.**

1. בליקוטי הערות הביא שכן מפורש ברבינו ירוחם (אדם, נתיב יח, ח"ג) הביאו הבית יוסף בבדק הבית (יר"ד קנז) שבאיסור לא תאכלום החרש והשוטה דינם שוה לדין הקטן, דלא כמ"ש השיבת ציון (ד). וציין לפתח הדביר (שמג, ז) ושדי חמד (כללים ח', קטו, ד"ה ולעניין) ולשבט סופר (אה"ע כא) שהארכו לסתור דברי השיבת ציון.

האכלת השוטה איסור לצורך מצוה מותרת

ומצדד החת"ס, ומ"מ נ"ל דשאני הכא דלא הוא ולא אחרים עבדי איסורא עכשיו בשבילו, מהיכי תיתי לא נעביד כל טעדיקי להכשירו לתורה ולמעשים טובים. ואע"ג דאנן עבדינן איסורא זוטא במה שמאכילין איסור בידים, והתורה אמרה לא תאכילום, י"ל היינו כשאין לצורך מצוה, אבל לצורך מצוה שרי. וכן נראה ממ"ש תוס' (ראש השנה לג, א ד"ה הא) דקטן מברך ברכת המזון משום חינוך, אע"ג דעובר על לא תשא וכו', מוכח בדמקום מצוה שרי למיספי ליה איסורין. ומכל שכן הכא להביאו לחיי עד לקיים כל התורה, על כן נ"ל בפשטות להתיר.

האכלת איסור למחוייב במצוות לצורך תוספת דעת

ומסייג החת"ס, שאם לא הגיע לכלל שוטה שדברו בו חכמים בכל מקום, והוא מחוייב במצוות. והכנסתו לשם אינה אלא משום צרכי עוה"ז ועסקיו וכדומה, לכאורה אין ספק שאין להתיר שום איסור בשביל זה, **ומוטב שיהיה שוטה כל ימיו ואל יהיה רשע שעה א' לפני המקום ב"ה**, ומכ"ש שלא נעשה אנחנו איסורא זוטא בשבילו, ואם זה מקרי ספי ליה בידים, אסור לנו למספי בידים.

האכלת איסור לסומא לצורך לימוד אומנות

ובשו"ת מהר"ם שיק (או"ח, קסג) דן אם רשאים ליתן תינוקת סומא למשך מספר שנים בבית חינוך סומים, כדי ללמדה אומנות שלא תהא מוטלת על הבריות. אלא ששם וודאי תאכל טריפות ולא תשמור שבת. ומסיק, שכיון שהחת"ס סופר פוסק שאף שאין הכנסה למוסד נחשבת כספייה, ולכן לדינא נראה להתיר, למעשה הורה שלא להכניסו לשם, כי מוטב שיהיה שוטה כל ימיו ואל יהא רשע שעה אחת. מכל שכן שמוטב שתהא הסומא מוטלת על הבריות ולא תהא רשעה לפני המקום.

דחיית היתר האישפוז משום כבוד הבריות

והביא החתם סופר שיש שרצו להתיר להכניסו למוסד זה, משום גדול כבוד הבריות שדוחה לא תעשה (ברכות יט, ב), מכ"ש דגנאי גדול הוא, וכתבו תוס' בשבועות (ל, ב ד"ה אבל) דבגנאי גדול אפילו איסור דאורייתא שרי, ודחה היתר זה, שהרי לשוטה עצמו אין גנאי, דאין בושט לשוטה (ב"ק פו, ב). ובני משפחתו משום גנאי שלהם שיה' להם שוטה במשפחה, וכי בשביל זה נתיר להם איסור דאורייתא, ישתקע הדבר ולא יאמר.

אמירה לגוי האם נאסרה כהאכלה בידים

אך מצדד החת"ס להקל, כי ההכנסה למוסד אינה נחשבת ספייה [=האכלה] בידים. והביא שכן כתב בפשיטות הסמ"ג (לאוין סה, ד"ה ובחול) בשם רבינו ברוך (סימני ספר התיומה רלח), והביאו ים של שלמה (יבמות פ"ד, ט), דמותר לומר לגויה לסוך תינוק בחלב ולהאכילו דברים האסורים. אלא שמהנמוקי יוסף (יבמות סוף פ"ד) שהקשה על רבינו חננאל שהוכיח ממה שאמרו (שם קיד, א) יונק תינוק והולך מגויה ומבהמה טמאה, דחלב של גויה אסור כחלב בהמה טמאה, והקשה הנמוקי על האוסרים מגמ' עבודה זרה (כו, א) דגויה מניקה בנה של ישראל, אם לא מחשש שפיכות דמים. ותמה היש"ש מאי קושי', הא למסקנא קי"ל אין ביד מצווין להפרישו, וא"כ לעולם אימא לך חלב של גויה אסור, והא דשרי להניק מגויה משום דאינו מצווה להפרישו אפילו ליכא סכנה, והניח בתימא². וא"כ לכאורה משמע מזה דס"ל לנמוקי, דמה שמוסרו למינקת גויה נקרא ספי בידים, ואסור. והגמ' דמייית מיונק מגויה במכל שכן פריך, דאפילו למיספי ליה בידים שרי, מכל שכן דאינן מצווין להפרישו. ולמסקנא משום סכנה שרי אבל היכא דליכא סכנה לא, וא"כ תקשי מש"ס ע"ז על ר"ח הנ"ל, כן ביאר החת"ס סברת נמוקי³.

נתינה לגויה להניק הותר רק מפני סכנה

ונכדו בשו"ת שבט סופר (אבה"ע כא) תמה עליו, דלכאורה דבריו הקדושים אין להם מובן, דהא תני באותו ברייתא ולא יאכילנו נבילות וטריפות, והאיך אפשר לומר דסבר המקשן דגם ספי בידים שרי. וכתב לתרץ, דבאמת כמה פוסקים סברו דלא הוי כספי בידים, רק כשאר אמירה לגוי. ולא עדיף ממעמידו אצל נבילה. אלא דהנמוקי⁴ סבר דלפי האמת י"ל דהוי כספי

בידים כיון דמצוה להדיא להניקו, אבל מ"מ בודאי אינו דומה למאכילו בידים בעצמו דזה בודאי אסור, אלא דקושיה המקשן אי גם במצוה לגויה להניק מותר, דהוי כספי ליה בידים, אף דלא הוי ספי בידים ממש כמו דלא יאכילנו נבילות וטריפות, מ"מ כ"ש הוא דאין ביד מצווין להפרישו. אבל למאי דמשני משום סכנה, י"ל באמת דגם לצוות לגויה להניק הוי כספי בידים ממש, ורק משום סכנה מותר, אבל היכא דליכא סכנה לא.

הבדל בין מסירה להנקה או הכנסה למוסד

בסיום דבריו מעלה החתם סופר היתר מחודש, דדוקא להניק ע"י גויה, דמצוה להדיא להניקו, אסור. אבל למסרו לגוי ויאכילוהו וישקהו, ואינו אומר לו להאכילו דברים האסורים שרי לכולי עלמא. ומביא שכן כתב הרשב"א ביבמות (שם ד"ה רבי יוחנן), דאפשר דמותר להעמידו אצל נבילה כדי שיטול ויאכל, דומיא דעובדא דר' יצחק בר ביסנא דשנאבדו לו מפתחות בית המדרש ברשות הרבים בשבת, והורו לו להביא תינוק שישחק שם וימצאם ויכניסם. והביא החת"ס דלרוב הפוסקים משמע בפשיטות דמה שמעמידו אצל נכרים אינו כמאכילו בידים. וכן כתב רבינו ירוחם (נתיב א, סוף ח"א, והובא במג"א שמג, ג) בשם הרמ"ה וז"ל: אין למחות בגויות המאכילות אותו נבילות אבל אין לומר לגוי להאכילו דבר איסור וכו' עכ"ל. והכא נמי בנידון שלפנינו אין אומר דבר אלא שמשכירו לרפאותו ולזונו במה שירצה, הוי ליה כמעמיד אצל נבילה או כנותן לו ערב שבת עם חשיכה, אע"פ שודאי ילך בשבת ויוציאו מרשות היחיד לרשות הרבים וד' אמות ברשות הרבים, מ"מ מותר אם אינו עושה על דעת אביו. א"כ גם כאן מותר, בתנאי שכשיגיע לבן י"ג שנים ויום א' יוציאוהו משם עכ"פ. ומסיים החתם סופר: **"זה נלע"ד מעיקר הדין, ומ"מ העידו קדמונינו ז"ל שע"י מאכלות אסורות בנערות מטמטם הלב ומוליד לו טבע רע, עדיין אני אומר מוטב שיהיה שוטה כל ימיו ואל יהא רשע שעה אחת לפני המקום"**.

איסור ספיית איסור לגדול

במה שהתנה החת"ס: גם כאן מותר, בתנאי שכשיגיע לבן י"ג שנים ויום א' יוציאוהו משם עכ"פ. העיר בשו"ת לבושי מרדכי (וינקלר, יו"ד תליתאי יט) דבפרי מגדים (שמג"א ג) כתב דבגדול לא שייך איסור מאכיל בידים, דהא יש לו דעת לפרוש מעצמו, אא"כ אנס אותו בהכאה וכיוצא בו, ובלא זה עובר אלאו דלפני עור ע"ש. ומהחת"ס נראה שמחמיר יותר בבר חיובא, ולא הזכיר כלל את סברת הפמ"ג. וצריך לומר שלפני עיור בגדול שמחטיאו ממש, ועל ידו נתרגל חמור יותר מהאכלה בידים לקטן. אולם כבר העיר בליקוטי הערות שכוונת החתם סופר שמי שאינו שוטה הפטור ממצוות ממש, א"כ כשיגיע למצוות, מחוייב לקחתו משם, כדי למנוע ממנו לעבור איסורי אכילה שאסור בהם. כמ"ש בשו"ת שבט סופר (אבה"ע כא) ובשו"ת אגרות משה (או"ח ב, פח) שזיבאו בהמשך דבריו.

מתי נאמר מוטב שיהיה שוטה כל ימיו

ועל מה שמסיק החת"ס: "העידו קדמונינו ז"ל שע"י מאכלות אסורות בנערות מטמטם הלב ומוליד לו טבע רע, עדיין אני אומר **מוטב שיהיה שוטה כל ימיו ואל יהא רשע שעה אחת לפני המקום**". הביא בשבט סופר את דברי השואל [הגאון רבי מרדכי הורוויץ זצ"ל אב"ד שאמלויא] שכתב: בודאי לא נעל לנו הדרך בשביל 'מוטב' לבד, שישאר לעולם חרש ואינו מדבר, אם יש דרך להצילו ולרפאותו שיה' בעל שכל ומדע ולהחיות את נפשו ולעשותו אותו מחוייב במצות. ועל כרחך גם החת"ס לא החמיר רק בנדון ידידה שאבי הנער הניח סך רב, והיה תחת השגחת קרוביו, והי' בידם להעמיד אצלו משגיח ואומן. והנער עצמו לא ידע להצטער על צרתו. ולא כן בבן שהוא חכים, אלא שאיבד כושר הדיבור והשמיעה, וצערו וצערו אביו גדול למאוד כי א"א לידע מה יולד יום, ויהא מונח על הבריות באין עונה ומרחם, שיד ה' נגעה בו ר"ל, וישאר עיר פרא ולא אדם. משא"כ אם יכניסו בבית החינוך יכול להתפקח עד שיהי' מחוייב במצות, ויכול לישא וליתן עם שאר בני אדם, וללמדו איזה אומנות וגם לישא אשה, ולא יהי' לדראון לכל בשר, וכה"ג לא החמיר בחת"ס.

פקח שנתחרש אם נחשב כשוטה ודאי

על דבריו מגיב השבט סופר, מה דפשיטא לך דאם יהי' שם בבית חינוך וילמוד לדבר שם בקושי ע"י קריצותיו ותנועותיו, ויתפקח מה שיכול ויבין להתפלל ולישא וליתן עם בני אדם, דודאי מחויב במצות כשאר ישראל. הצמח צדק (עג) פסק בחייט פקח גדול באומנתו, וידע כל סדר התפלות, שדינו כשאר חרשים. וכן משמע מלשון הגמ' (גיטין ע"א, ב) דמשני רב פפא לרב, דמתניתין דלא יוציא עולמית אתי לרבות אע"ג דחזינן דחריף. ורק בכתב סבר רב דהוי כדבור ממש, ואנן להלכתא פסקינן דלא כרב. דאפילו בפקח מעיקרא לא מהני ע"י כתב. ודינו שווה לחרש מעיקרא. ואף שהפרמ"ג (פתיחה כוללת לאו"ח, ח"ב, ד) כתב שמהרמב"ם והרב ברטנורא (תרומות א, ב) שכתבו דחרש הוא שנוולד חרש ממעי אמו, משמע דוקא בחרש מעיקרא דלא הי' לו ממי ללמוד, אבל בפקח ונתחרש, אף דאמרינן במי שאחזו דאינו יכול לגרש, י"ל דזה מחמת ספק, כ"ר אלעזר דחרש הוי רק ספק שוטה. כללא דמלתא, סתם חרש שמוזכר אצל שוטה וקטן, כשוטה ודאי יחשב. ואם נתחרש אח"כ ספק הוי. אך מכל הפוסקים דלא חילקו בזה, מוכח דגם בפקח מעיקרא לאו ספק הוא.

חרש המדבר בשפת חרשים אם הוא כשוטה

ומסתפק השבט סופר: בחרש שלומד בבית חינוך, ומדבר בקושי ומבין מה שדברו אחרים ע"י תנועותיו, אם לא הוי רק מעשה אומן בעלמא, כשאר קריצותיו ותנועותיו, או שדינו כנתפקח. ושמעתי מאמ"ו מאוה"ג [בעל הכתב סופר] זצ"ל שאמר שהוא מסופק אם אינו מחויב במצות, וכאשר הי' בווינען בקשו ממנו המורים בבית חינוך החרשים שיכבד אותם בכבודו לראות בעיניו מעשה אומן נפלא שלהם, והי' משתומם מהדברים אשר ראה שם, מה שלמדו אלו החרשים ואינם מדברים, עד שעלה ספק זה בלבו אם אינם בר דעת גמור ומחויבים במצות. וכמדומה לי שאמר ובקש מהמורים שם לקנות להם תפילין שיניחו אותם. ובשו"ת מהר"ם שיק (אהע"ז ע"ט) מסיק להלכה שעדיין לא יצא מספק אינו בר דעת, ואין לאכול משחיתתו ואין לצרפו למנין, ויש להחמיר עליו כמעיקרא.

האכלת איסור לחרש שעתידי ללמוד לדבר

השואל (הג"ל) בשבט סופר טען, שגם בחרש שמלמדים אותו בבית חינוך, יש להחמיר שלא להכניסו, משום שלא ירגיל באכילת איסור, כמו שכתב התרומת הדשן (הובא לעיל) בקטן, שהרי יבוא לכלל דעת. אך השבט סופר חולק, שרק בקטן יש חשש שירגיל, שיודע מה שאוכל אם הוא אסור או מותר, משא"כ אם מאכילין לחרש ושוטה שאינו יודע להבחין כלל, ואינו יודע מה אוכל. בודאי לא שייך שיבקש לימודו אח"כ. אבל הרי החת"ס הכריע שאין לסמוך על הטעם של יבקש לימודו, ולהתיר בשוטה.

להטעות החרש והקטן שהמאכלים כשרים

המשנה למלך (סוף מאכלות אסורות) מסופק אם מותר להטעות לקטן ולומר לו שהאוכל כשר, וא"כ אולי גם בחרש יותר להטעותו, אך השבט סופר כותב שבפשטות אין הבנה לספק זה, שהרי להאכילו בידים אסור, וא"כ מה לי אם יודע שהוא אסור או מטעה אותו. ורק לסברת התרומת הדשן יש להסתפק, אולי שלא להרגילו שייך דוקא בידוע הקטן שהוא אסור, משא"כ אם מטעה אותו לא שייך שיבקש לימודו לכשיגדיל, כיון שסבור דהיתר הוא. אבל כבר נתבאר שגם בחרש אסור ספי בידים, ולא דרשינן טעמיה דקרא לקולא.

אישפוז כדי להחכימו לחייבו במצוות מותר

אולם מסקנת השבט סופר להתיר לחרשים ואלמים להכניסם בבית החינוך להחכימם. כי נראה מדברי החת"ס שתחילה דיבר משוטה הפטור מכל המצוות, ובזה כתב בפשיטות דמותר לספות בידים ממש, אם יכול להתרפא ולהשתפה. ושוב חקר בשוטה המחויב במצוות שלא הגיע לכלל שוטה שדברו חכמינו ז"ל, אלא שאינו יכול לישא וליתן כשאר בני אדם, ואישפוזו אינו אלא כדי להחכימו בענייני העוה"ז, אם אישפוזו כמאכילו בידים ממש או רק מעמידו ליד נבילה, והעלה גם בזה להקל מצד עיקר הדין, אלא שמסיים מוטב שיהי' שוטה כל ימיו. - נראה בעליל מדברי החתם סופר שלא כתב מוטב שיהי' שוטה אלא בשוטה שהוא מחויב במצוות,

שמואשפז להחכימו בצרכי עוה"ז, בזה שפיר יש להחמיר משום מוטב שיהי' שוטה, שהרי הוא מחויב במצוות. וכן נראה מסוף דברי החת"ס שכתב "ובתנאי שכשיגיע לבן י"ג שנים ויום א' יוציאואו משם", מוכח שמדבר רק במי שמחויב במצוות לכשיגדיל, ובשוטה כזה החמיר. - אם כן שוטה או חרש גמור שיכול להשתפה לגמרי, כיון שיכולין להביאו לידי חיוב מצוות, להביאו לחיי עולם, מותר לאשפוזו. שהרי למטרה זו אפילו להאכילו בידים ממש, שהוא איסור תורה מותר, משום דמביאו אותו לחיי עולם לקיום המצוות. וכ"ש דאין להחמיר משום מוטב.

בשוטה שלא יתרפא לעולם לא שייך טמטום הלב

נימוק נוסף להיתר כתב השבט סופר, שרק בשוטה כזה שיחויב במצוות בודאי כשיגדיל, יש להחמיר גם בקטנותו שלא להעמידו אצל נבילות, כמ"ש הרא"ה שהוא בריטב"א יבמות, דאף דמצד הדין מותר להאכילו איסורי דרבנן, אין להרגילו בהם. אבל בשוטה וחרש שאם לא יתרפא יהי' לעולם פטור ממצוות, לא שייך טמטום הלב כלל. - וא"כ חרש או שוטה, שכעת אינו כלל בר דעת, וע"י האישפוז יכול להתפקח לגמרי, מכל צד מותר לאשפוזו, שאם יתפקח עד שיהי' מחויב במצוות, כבר כתבנו שמותר, ולא שייך מוטב שיהי' שוטה. ואם לא יהיה דינו כפקח אע"פ שילמוד שם לדבר בקושי, א"כ כיון שיהי' נשאר שוטה, בודאי לא שייך מוטב, כיון שלא בא לכלל מצוות. ורק בשוטה קטן שגם בלי האישפוז יהי' מחויב במצוות לכשיגדיל, החמיר בח"ס משום מוטב וכו'. והבו דלא להוסיף במה שהוא היתר גמור מעיקר הדין.

איסור אישפוז שוטה מחויב במצוות אף בפיקוח נפש

גם בשו"ת אגרות משה (יו"ד, ב, נט) פוסק שאסור לאשפוז במוסד גוי, נער חולה רוח המחויב במצוות, אף אם יאמרו הרופאים שיש בזה ענין פקוח נפש, דעלול להרוג את עצמו, או שיהרגוהו. אף שודאי היה מותר בחולה שיש בו סכנה להביאו לשם, ויהיה מותר לו לאכול כפי הצריך לו לאכול, אבל **מסתבר שההיתר זה הוא רק לאדם כשר, שלא יאכל אלא כפי מה שיאמרו שמוכרח לאכול, אבל באדם שלא זהיר באיסורין, וכשיהיה שם להתרפא יאכל גם לתאוותו דברים האסורים, אסור להביאו לשם, משום** דהוא עצמו אם היה יודע שיקשה לפניו לעמוד נגד תאוותיו, שאם יכנס לשם להתרפא ממחלתו המסוכנת יעבור בעוד איסורין, היה אסור אף כשימות כשלא יכנס שמה. דלהתאוות לעשות איסורין לא נדחה מפני פיקוח נפש. וממילא אסורים גם אחרים להכניסו לשם, כשיודעין שיעבור שם איסורים שלא לרפואה בשביל תאוות. ואף שכבר נמסר ע"י הממונה עליו שאיננו שומר דת, אין להממונה על מעות הנער ליתן ע"ז מעות, משום שאסור לסייע ידי עובדי עברה.

היתר אישפוז שוטה שאין רפואה לשטותו

ובשו"ת אגרות משה (או"ח ב, פח) ביאר שמ"ש החת"ס שכשיגיע לבן י"ג שנים ויום א' יוציאואו משם, הוא רק לשוטה המחויב בגדלותו במצוות. אבל לשוטה ממש אין שום עדיפות במה שיהיה גדול לפי השנים, דגם גדול פטור ממצוות, וכמבואר בחת"ס עצמו ששוטה גרע מקטן. וכן מפורש בשבת (קנ"ג, א) דמי שהחשיך לו ויכול לתת משאו לשוטה או לקטן, יתן לשוטה. ורק בחרש וקטן פליגי שם, דלחז מ"ד לקטן יהיב, דחרש אתי לאיחלופי בגדול פיקח. הרי שבשוטה אין חשש אתי לאיחלופי בגדול פיקח, דלכל אדם ידוע ששוטה לא שייך לחייבו בכלום. ואינו כמו חרש שדעה קלושה יש לו, ולא ידוע לכל אדם שחרש פטור ממצוות, ואתי לאיחלופי בפיקח. ולכן ודאי שרק בעובדא דהתם שהיה ספק לו שמא אינו שוטה ממש, אלא שהוא דעתא קלישתא, החמיר החת"ס שיוציאואו משם קודם שיבא לשני גדלות, אבל בשוטה אין שום חלוק ויש להתיר אף בגדלותו. - אך כמדומה שמהשבט סופר ניתן להסיק שלא התיר החת"ס להאכיל לשוטה גמור, אלא לצורך רפואתו והבאתו לכלל מצוות, אף בספק אם יתרפא ויגיע לדעת המחייבת במצוות. אבל אם ישאר בוודאי בשטותו, מדוע שנתיר להכניסו למקום שיאכילוהו שם איסורים. והרי דינו ככל קטן שאסור להאכילו. [ורק אם ההכנסה אינה נחשבת כמאכילו אלא כמעמידו בפני נבילה, אפשר שמותר, כמו שנסתפק הרשב"א].

חשש רשע לפני המקום בשוטה שאין רפואה לשטותו

עוד כתב האגרות משה, שמה שמסיק החת"ס, שאף שמותר מעיקר הדין, מ"מ מאחר שהעידו קדמונינו שעל ידי מאכלות אסורות מתטמס הלב ומוליד לו טבע רע, אין לאשפזו, ומוטב שיהי' שוטה כל ימיו ואל יהי' שעה אחת רשע. פשוט שהוא רק אם ירפאוהו למדרגה שיתחייב במצות, שנמצא שע"י טימטום הלב דמאכלות אסורות שאכל בימי שטותו, יעשה אחר שיתחייב במצות דברים שיהי' בהם רשע לפני המקום. אבל אם לפי דרך הטבע לא יתפארו ולא יבוא לעולם לחיוב מצות, הרי אף בטימטום הלב לא יהי' רשע לפני המקום. לעולם אין שום קפידא בזה. ואם השי"ת יעשה נס שיתרפא ויעשה פיקח, ודאי לא נטמטם לבו, כי לא יעשה השי"ת נסים להרבות רשעים.

כל צדדי ההיתר הם רק באין מקום יהודי

אמנם כל הדיונים להתיר לאשפז חרשים ושוטים אצל גויים, הועלו רק מחוסר ברירה באין מקום יהודי, וכמו שמסיק השבט סופר: "ועכשיו שיש בתי חינוך בווינך ופעסט העומדים תחת יהודים, אף שעומדים תחת השגחת של החדשים שנאסרו במדינה זה שנים לאכול משחיתות, בודאי יותר טוב להכניסו שמה". וכן באגרות משה (י"ד ב, נט) "אין להממונה על מעות הנער ליתן ע"ז מעות, משום שאסור לסייע ידי עוברי עבירה, וגם שבשביל זה יהיה מוכרח להוציא משם ולשלחו לארץ ישראל שיש שם ג"כ מקומות כאלו שטוב לפניו, ומאכילין שם מאכלים כשרים".

אישפוז במוסד נוצרי מרחיק ח"ו את הגאולה

ובאשפוז חולים במקום המופעל על ידי נזירות טמונה בעיה חמורה נוספת, שהרי אמרו חז"ל (בבא בתרא י, ב) נענה רבי יהושע ואמר וכו' וחסד

לאומים חטאת (משלי יד, לד) כל צדקה וחסד שאומות עובדי כוכבים עושין חטא הוא להן, שאין עושין אלא כדי שתמשך מלכותן וכו'. רבי אליעזר המודעי אומר וכו' וחסד לאומים חטאת, כל צדקה וחסד שגויים עושין חטא הוא להן, שאין עושין אלא לחרף אותנו בו וכו'. איפרא הורמיז אימיה דשבור מלכא, שדרה ארבע מאה דינרי לקמיה דרבי אמי ולא קבלינהו וכו', אמר לית ליה (ישעיהו כז, יא) ביבש קצירה תשברנה נשים באות מאירות אותה. ופירש רש"י, כשתכלה זכות שבידן ויבש לחלוחית מעשה צדקה שלהן אז ישברו. ובפירוש רבינו חננאל הוסיף, קציר נמשל לחסד, כדכתיב זרעו לכם לצדקה קצרו לפי חסד, וכשאין מלכות של אומות העולם עושים חסד, מלכותם הולכת ונשברת, וכל זמן שמלכותם של אומות עומדת, מלכות ישראל מעוכבת. - ונפסקה מימרא זו בשו"ע (י"ד רנד, א) לעניין צדקה. וכל ההיתרים שנאמרו על ידי האחרונים שם הם לנטילת צדקה מיחידים או משום כבוד מלכות ואימתה, ואינם מועילים במוסד המופעל על ע"י כהני נזירים דת אדום, שאנו מייחלים בכל יום שיעבור זמנה ותבטל מלכותם, ותצמח על מקומה קרן מלכות דוד, במהרה בימינו.

חסרון מוסדות יהודיים לכל יהודי הוא חילול השם נורא

כל זאת מלבד חילול השם הנורא, שראשי מוסד נוצרי זה מתפארים רח"ל שיהודים חרדים נזקקים לטובתם וחסדם. - והרי לדאבון לב, ראינו "טובם וחסדם" של כהני דת זו, נזירותיה, והעומד בראשם, בימי השואה האיומה, לא תקפץ. - והרי לא אלמן ישראל, וכמה וכמה מוסדות של צדקה וחסד הוקמו על ידי נדיבי ישראל. ודאי שחוב קדוש על כל היכול לבנות ולבסס בתי חולים וחינוך לאומללים אלו. שלא יהיה איש מזרע ישראל נזקק לטובם וחסדם. ואשרי מי שיטול חלק במצוה רבה זו.

זיו ההיכל - פקודת משה

ממרחן רבינו הגה"צ גאב"ד נוה אליעזר זצ"ל

את הלוחות כדי לבטל את החצי של אל זועם, וישאר רק אל חנון רחמים וחסד, ודו"ק. וז"ש וישלך מידי את הלוחות, היינו מיודיו, היינו שבר את יו"ד הדברות שיש בהם יוד שורות ב"פ אל בכל שורה, ודו"ק.

ובזה נבין שפיר מ"ק בפרשתנו, דבר אל כל עדת בני"י קדושים תהיו כי קדוש אני ה', ה"ת של קדושים תהיו כי קדוש, הם בגימ' כת"ר, לרמז כאן סוד כת"ר בהם ניתנו עשרת הדברות שיש בהם כת"ר אותיות, וע"כ שפיר פירש"י וכן במדרש פרשה זו נאמרה בהקהל משום שרוב גופי תורה תלויים בה, היינו שרומזים על עשרת הדברות כמפורש במד"ר ותנחומא כאן, כי מאחר וכאן רמזים עשרת הדברות, מוכרח להיות עשרה שהם עדה כי הם בסוד כת"ר, ר"ת קדושים תהיו כי קדוש בגימ' כת"ר, וע"כ אני ה' אלקיכם, כפי"ר נאמן לשלם שכר ונאמן ליפרע מן הרשעים וכדברי האילה שלוחה, אני ה' רומז על ס"ב שהם נגד ב"פ א"ל, אל רחום וחנון ואל זועם, וזה גם הכוונה ברמזיו של בעה"ט, לכן יש' פעמים אני ה' בפרשה, כי מאחר ורמזו כאן סוד כת"ר מוכרח להיות יו"ד שורות ויו"ד דברות שבכל אחד מהם ס"ב אותיות הרומזים לב"פ א"ל דין ורחמים שהם רמזים באני ה' וכו', ודו"ק היטב.

ועיין בסה"ק **אמרי נועם ועטרת ישועה** בפ' קדושים שרומזים על אני ה', א"ה, שזה סוד כת"ר ע"י צירופי שמות א"ל הוי"ה בהכאה, ולדברינו הרמז פשוט על סוד כת"ר, כי ר"ת קדושים תהיו כי קדוש הם בגימ' כתר, וגם כי הפרשה רומזת על עשרת הדברות שהם כת"ר אותיות בסוד זה, ודו"ק.

קדושים תהיו כי קדוש אני ה', וברש"י דבר אל כל עבדי, מלמד שנאמרה פרשה זו בהקהל מפני שרוב גופי התורה תלויין בה, ובבעה"ט, עדת בני"י וסמך ליה קדושים שדבר שבקדושה צריך עשרה דהיינו עדה, וכן' פעמים אני ה' בפרשה זו. ולכאורה הא גופא טעמא בעי למה רמז זאת דוקא כאן, ודוקא בציון אני ה' ולא במקום אחר.

ויל"פ בס"ד דהנה במד"ר (אות ה') כאן נאמר, תני רבי חייא פרשה זו נאמרה בהקהל מפני שרוב גופי תורה תלויין בה, ר' לוי אמר מפני ש' הדברות כלולין בתוכה, והמדרש שם מפרש איך רמזים בפרשה זו כל עשרת הדברות, וכעין דרשה זו גם במדרש תנחומא, (אות ג), אלא ששם הענין שנאמרה פרשה זו בכנוס הוא ענין אחד עם הדרשה דעשרת הדברות רמזים בה, עיי"ש. ויל"ע ד הרמז, דהנה ראיתי בספר היקר **אילה שלוחה** (בפ' וארא), לפרש אני ה', ופרש"י נאמן לשלם שכר ונאמן ליפרע, ומפרש עפ"י **הרגל ישרה** לה"ק בעל בני יששכר, שמביא בשם **מגלה עמוקות** (אופן קפ"ח) וזל"ק, עשרה דברות תר"ן אותיות והיו כתובים בשוה בכל דיבור ס"ב אותיות מנין ב' פעמים א"ל שהוא חסד ודין בסוד א"ל רחום א"ל זועם, עכ"ל, ובהחשב הוי"ה לאחד כתמונת א' יו"י עולה מספר אני ה' ס"ב, ב"פ א"ל כנ"ל, וזהו נאמן ליפרע ונאמן לשלם שכר כנ"ל, עכ"ל של הספר אילה שלוחה. והנה עיינתי במגלה עמוקות שהאריך שם בזה, שלכן היו בעשרת הדברות תר"ן אותיות, והיו כתובים הדברות על עשרה שורות בכל שורה היו ס"ב אותיות לקביל ב' פעמים א"ל, את גדלך הוא סוד חסד אל מצד הימין, את ידך החזקה לקביל אל זועם שהוא מצד השמאל, וע"כ היו ס"ב אותיות בכל דברה לקביל ב' פעמים אל-רחום וזועם, עיי"ש.

ובזה אפשר אולי להסביר מאין היה לו למשה רבינו הכח להחליט על שבירת הלוחות כאשר ירד מן ההר וראה את חטא העגל ומידת הדין המתנוחה, כמ"ש בפ' תשא ויפן וירד משה מן ההר ושני לוחות העדות בידו לוחות כתובים משני עבריהם מזה ומזה הם כתובים וגו', ויהי כאשר קרב אל המחנה וירא את העגל ומחולות ויחר אף משה וישלך מידו את הלחת וישבר אתם וגו', דהכוונה שכאשר משה רבנו הבחין את כתיבת השורות בלוחות, שכל שורה יש בה ס"ב אותיות כנגד ב' פעמים א"ל לרמז על א"ל רחום וא"ל זועם, היינו חסד ודין, ע"כ כאשר ראה משה מידת הדין המתנוחה שבר

פתרון החידות השבועיות (תזריע - מצורע):

1. כנסת ישראל נמשלה ליונה. בפרשתנו יש חילוק בין קרבן היולדת עשירה או עניה. בעשירה כתוב וי. ו: "ויבמלאת ימי... וכן יונה או תר לקסאות" - קודם מוזכרת היונה ואח"כ התור, ואילו בעניה כתוב וס. ח: "ואם לא תמצא... ולקחה פתי תרים או שני בני יונה" - קודם מוזכר התור ואח"כ היונה.
2. "הצפור" מופיעה 5 פעמים בפרשה. 4 פעמים כתוב "הצפור" חסר ו', ורק בפעם הראשונה מופיעה בת חמש אותיות - בשל האות ו' (השש) - "הצפור". ובכל 5 הפעמים התיבה מתחילה באות ה' (חמש). © כל הזכויות שמורות למחבר

חידה לפרשת תזריע

המלמד שאל את התלמידים: **האם כנסת ישראל ראשונה או שנייה? לפי המצב הכלכלי.**

חידה לפרשת מצורע

המלמד שאל את התלמידים: **אני מושיעה חמש פעמים ורק בראשונה בחמש. הולידתי חתנים ורבים ביום. בראשונה יש חושב בגלל השש. וחסר חתנים חתנים אחריה. וכולן בנותיהם בחמש.**